

Leden van de socialistische mijnwerkerscentrale

Archiefmateriaal Limburgse mijnen

Griet Van Meulder, licentiate geschiedenis
VUB

In functie van het project *Sociale geschiedenis van de Limburgse mijnen 1917-1985. Arbeidsomstandigheden, arbeidsverhoudingen en syndicalisme*, een studie die in november 1996 aangevat en na iets minder dan twee jaar afgerond werd, gingen we op zoek naar nuttig bronnenmateriaal. We vertrokken van een zeer open en brede invalshoek: we zochten naar bronnen van patroonsorganisaties, de mijnbedrijven, de vakbonden, de overheid, de pers, privépersonen, juridische documenten enz. Informatie over het leven van mijnwerkers in en buiten het mijnbedrijf werd onder de loep genomen.

De zoektocht naar bronnenmateriaal betreffende de Limburgse mijnen leidde ons naar zowel dode als waardevolle sporen. Zo werd ons door de luitenant-kolonel van de rijkswacht en conservator van het Centrum voor de Geschiedenis en tradities van de rijkswacht gemeld dat het archiefmateriaal van de Limburgse mijnen betreffende de jaren '20 en '30 in mei 1940 in de vlammen werd geworpen opdat het niet in Duitse handen zou vallen. Het archief van de Limburgse socialistische Mijnwerkerscentrale bleek spoorloos verdwenen. We poogden deze grote lacune enigszins op te vullen door ex-militanten van de Mijnwerkerscentrale te contacteren. Jos Hemelaers bewaarde enkele waardevolle documenten zoals bijvoorbeeld een verslag van de BWP-Limburg uit 1938 en congresdocumenten van de Limburgse centrale (na

WOII) waar we een beroep op konden doen. Verder zochten we tevergeefs naar het Limburgse BWP-archief van tijdens het Interbellum.

Het archief van de nationale leiding van de socialistische Mijnwerkerscentrale werd wel bewaard en leverde ons origineel archiefmateriaal op, zoals bijvoorbeeld een verslag over de werking van de Limburgse socialistische Mijnwerkerscentrale in 1928 en de verslagen van het nationaal en uitvoerend comité. Gezien het gebrek aan ander bronnenmateriaal deden we bij de analyse van de opbouw en structuur van de Limburgse socialistische vakbond vooral een beroep op deze bronnen. Dit archief beschikt eveneens over heel wat informatie over de naoorlogse periode.

Geïnteriseerde archieven waren eerder uitzondering dan regel. Dat maakte het vinden van geschikt bronnenmateriaal er niet gemakkelijker op. Meestal moesten we grasduinen in kelders, stapelplaatsen en andere stofrijke omgevingen. Massa's dossiers en mappen werden doorgenomen, waarvan soms maar een fractie nuttig en bruikbaar was. Maar dat namen we er graag bij. Het resultaat van dat vele snuffelen leverde ons nooit eerder gebruikt, nieuw bronnenmateriaal dat, gezien de huidige stand van zaken van de archiefbewaring, enkel op een dergelijke manier verworven kon worden. Een eerste belangrijk (ongeïnteriseerd) archief troffen we aan in de badzaal van de mijn van Beringen. We raadpleegden de archieven van de patroonsorganisatie Fédéchar, documenten betreffende de sociale verkiezingen, bronnen aangaande de sociale politiek van het mijnpatronaat (o.a. de huisvesting) enz. Andere delen van het bedrijfsarchief van o.a. Winterslag en Waterschei, waaronder de verslagen van de regionale patroonsorganisatie ACC (Association Charbonnière du Bassin de la Campine, jaren '30), werden in het depot van het

Rijksarchief van Beveren-Waas doorgenomen. In het Algemeen Rijksarchief Brussel raadpleegden we het Archief Coppée (over o.a. Helchteren-Zolder, Eisden, Winterslag) en de archieven van de mijnadministratie (met o.a. de archieven van de Nationale Gemengde Mijncommissie, Interbellum).

Het Limburgse ACV gaf ons de toestemming enkele maanden in hun omvangrijk archief in de kelder van de ACW-gebouwen te zoeken en te noteren. Congres- en activiteitenverslagen, interne werkingsdocumenten en briefwisseling, verslagen van de Nationale Gemengde Mijncommissie vanaf 1945 enz. leverden ons informatie over de werking van de Christelijke Mijnwerkersvakbond na de Tweede Wereldoorlog. Voor bronnenmateriaal van de christelijke arbeidersbeweging uit het Interbellum konden we bij het Katholiek Archief- en Documentatiecentrum (KADOC) terecht. Het daar bewaarde Broekx-archief bevatte zowel materiaal over de ontwikkeling van het ledenbestand als over het karakter van het christelijk syndicalisme in de mijnen. Ook de in het KADOC bewaarde papieren van CVM-verantwoordelijken Van Buggenhout en August Cool en het archief van ACW-Limburg bevatten interessant materiaal.

Het (geïventariseerde) provinciaal archief van Hasselt (archief van de gouverneur) leverde ons vooral boeiende informatie over stakingen en arbeidsverhoudingen tijdens het Interbellum, naast een minderheid van documenten over de naoorlogse periode. Ter aanvulling van de rijkswacht- en politieverlagen over stakingen uit het archief van de gouverneur werd gebruik gemaakt van een paar verslagen van de Genkse politie (begin jaren '30) uit het privéarchief van de heer Grogard.

Eén van de enige bronnen die mijnwerkers uit de jaren '30 zelf aan het woord laat over arbeidsconflicten, is het archief van de Hasseltse

Werkrechtersraad. Dit archief bevat enkele interessante brieven van mijnwerkers aan de griffier van de raad maar geeft ons daarnaast ook een beeld van het aantal en de aard van de conflicten tussen mijnwerkers en het patronaat die voor de raad gebracht werden. Vanaf 1931 gaf de Scheidsrechterlijke commissie van het Kempisch bekken ons een overzicht van geschillen over arbeidsongevallen die er beslecht werden.

Informatie over de interventie van de Volksunie vonden we terug in het Archief en Documentatiecentrum van het Vlaams Nationalisme (ADVNI) in Antwerpen. Documenten betreffende de visies van Mijnwerkersmacht tijdens de staking van 1970 konden we raadplegen in het Archief van de Partij van de Arbeid te Genk (A/PA/Genk). Via Luc Cieters konden we bronnenmateriaal betreffende het ABVV in de jaren '80 inkijken.

Archieven van de Kempense mijnen in het Rijksarchief. Een beknopt overzicht⁽¹⁾

Chantal Vancoppenolle, assistente Algemeen Rijksarchief Brussel

Verwerving

In 1996 deed de NV Mijnen aan het Rijksarchief het voorstel om het bedrijf te begeleiden bij de selectie van massa's archief die zich overal verspreid bevonden in de mijnsites, in diverse depots en kantoren, daar de vennootschap op korte termijn in vereffening zou treden en bijgevolg alle gebouwen en terreinen ontruimd moesten worden. Voor de geselecteerde bestan-